

AD VERBUM

Published with the support of the
Institute for Literary Translation, Russia

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbenden.

Auteur: Aleksandr Poesjkin

Originele titel: *Poltava*

Eerste uitgave: 1829

© 2020

Vertaling: Arie van der Ent

Ontwerp: steenkamerdesign.nl

Omslagfoto: Slag bij Poltava - Pierre-Denis Martin (1726)

Drukwerk: New Energy Drukwerk

ISBN 978-94-91389-18-4

NUR 306

www.woordinblik.nl

Aleksandr Poesjkin

Poltava

en twee korte geopolitieke gedichten

Inhoud

Ten geleide ... 7

Opdracht ... 11

Eerste zang ... 13

Tweede zang ... 33

Derde zang ... 55

Noten van Poesjkin bij *Poltava* ... 73

Toelichting van de vertaler ... 74

Tot de lasteraars van Rusland ... 87

Toelichting van de vertaler ... 89

Herdenking van Borodinó ... 91

Toelichting van de vertaler ... 95

Ten geleide

Poesjkin heeft nooit een stap buiten het Russisch Keizerrijk gezet. Hij werd geboren in Moskou (1799), verbannen naar Kisjijnov (het huidige Chişinău, hoofdstad van Moldavië), verhuisde naar Odessa (nu Oekraïne), bezocht de Krim (de jure Oekraïne) en de Kaukasus en deed locaties aan die nu in Armenië, Georgië en Azerbeidjan liggen, en zelfs Turkije. Hij was op enig moment in wat nu Estland en Litouwen is, en viel in een duel in Sint-Petersburg (1837).

Poesjkin is dus nooit in het Westen geweest. Hij bezong de cultuur en vrijheid van het Westen, maar in geopolitiek opzicht was hij een Slavofiel: het was Ruslands historische missie om leiding te geven aan alle Slaven.

Poltava

Poltava was het Stalingrad van begin achttiende eeuw. De Zweedse opmars van koning Karel XII door Oost-Europa werd tot staan gebracht en de slag van 27 juni 1709

werd het keerpunt in de Noordse oorlog. En toch is *Poltava* geen anti-Zweeds maar een anti-Oekraïens epos: Ivan Mazepa, leider van het Kozakken-Hetmanaat, koos de kant van Karel XII – en werd voor eeuwig in de religieuze, culturele en politieke Russische ban gedaan. Poesjkin schreef het epos op bestelling van tsaar Nicolaas I, in het kader van de 120-jarige herdenking van de Slag bij Poltava.

Tot de lasteraars van Rusland

en

Herdenking van Borodino

Net als later onder de termen van het Molotov/von Ribbentrop-pact van 1939 werd Polen eind achttiende eeuw ook volledig opgedeeld door op dat moment machtiger en gulziger burens. Tot tweemaal toe kwamen zij in opstand, in wat toen het onder Rusland ressorterende en door een Russische grootvorst bestuurde ‘Koninkrijk Polen’ heette – in 1831 en 1863. Beide gedichten hebben betrekking op die eerste opstand en werden door Poesjkin pal op de huid van de tijd geschreven – honderd procent pro-Russisch, anti-Pools en anti-Westers.

In deze uitgave zijn drie teksten bijeengebracht die tot op de dag van vandaag doorwerken in de Russische geschiedbeleving. In die zin zijn ze nog steeds actueel.

*The power and glory of the war,
Faithless as their vain votaries, men,
Had pass'd to the triumphant Czar*

Byron

Opdracht

*Voor jou; maar zal mijn donkere stem,
o muze, wel je oor beroeren?
Je lichte ziel, begrijpt ze hem –
de toon die mocht mijn hart vervoeren?
Of blijft dit eerste dichterwoord,
zoals mijn liefde ooit, als deze,
voor jou weer stom en ongehoord;
gaat het voorbij, weer afgewezen?*

*Laat dan de klanken je behagen,
je eens zo lief, je ooit gegeven –
bedenk, in onze afscheidsdagen,
in mijn veranderlijke leven,
blijft jouw verdrietige woestijn,
je laatste stemgeluid dat klonk,
het kleinood en de schrijn,
het vreugdevuur uit liefdes vonk.*

Eerste zang

Vermaard en rijk is Kotsjoebej.^[1]
Zijn land wordt door geen grens verminderd;
zijn paarden golven als de zee
in woeste vrijheid, ongehinderd.
En talrijk rond Poltava zijn
zijn hoeven met hun rijke gaarden;^[2]
zijn eigendom is groot en fijn,
veel bont, veel zilver en satijn,
open en bloot, en goed bewaarde.
Maar... Kotsjoebej is rijk, fier, oud,
niet door zijn vrije stoeterijen,
niet door zijn buit, of door zijn goud,
niet door zijn oude boerderijen –
zijn schone dochter praalt hij mee,
zij is de trots van Kotsjoebej.^[3]

't Is waar: in heel Poltava is
Maria zonder één gelijke.
Gelijk een lentebloem zo fris,
beschaduwd door de oude eiken,
en slank gelijk de populier
die rondom Kiev is te vinden.
Ze lijkt een zwaan op een rivier,
zo statig als dat waterdier,

maar somtijds ook de snelle hinde.
Haar boezem is als spierwit schuim
en om haar hoofd, zo hoog en ruim,
hangen de wolken, vol en donker.
Haar ogen, sterren in de nacht,
haar mond een roos, vol rode flonker.
Maar niet alleen de drukke pracht
(die bloem voor even!) van haar schoonheid
werd in Maria gewaardeerd:
ze werd ook wijd en zijd geëerd
als maagd vol schrandere gewoonheid.
Vandaar het bruidegomgeloei
uit Rusland en de Oekraïne;
Maar huwelijks kroon en huwelijks boei
ontvlucht een angstige Maria.
De vrijers krijgen hun belet,
alleen de hetman komt aan zet. ^[4]

Stokoud. Geteisterd door de jaren,
door arbeid, zorgen en door strijd;
maar binnen kolken wilde baren –
Mazepa beidt verliefd zijn tijd.

Het jonge hart kan licht ontvlammen,
maar dooft ook snel. De liefde gaat
en komt terug, geen vaste staat
en met de dag ook in te dammen.
Niet zo onstuimig, niet zo prompt
en bijna niet meer te bedaren,

ontvlamt de oude liefdespomp,
van steen geworden door de jaren.
Volhardend is zij, traag van start
en in het laaiend vuur gehard;
maar late hartstocht zal niet koelen
voordat de dood zich doet gevoelen.

Een gems gaat schuil waar rotsen hangen,
uit voorzorg voor de adelaar;
het bruidje dwaalt door lange gangen,
verwachtigsvol onhandelbaar.

Van woede ziedend en verbolgen,
misschien ook over de gevolgen,
geeft moeder ronduit te verstaan:
‘Zo’n schande is niet te vergeven!
De oude knar...! Zolang wij leven
mag hij die zonde niet begaan.

Hij moet een vriend zijn en een vader
voor zijn ongeduldige netkind.